

naamste hefboomen.) Of is die slogan synoniem met een surplus aan artiesten die effectief mét de stad werken? (Dan moet het beleid zich op een specifiek segment van kunstenaars richten.) Of willen we gewoon meer permanente en tijdelijke residenties? De onderscheiden doen ertoe, de genomen opties zullen uiteraard samenhangen met een meer globale beleidsvisie op zowel kunst als stedelijkheid, zowel de culturele identiteit als de symbolische marktpositie van de eigen stad.

Ter afronding van mijn betoog twee voorstellen, twee concrete denkpijlers; beide staan overigens in het teken van transversaliteit en 'connectiviteit', van het relateren van heterogene grootheden. De eerste heeft alles te maken met het mondiale karakter van het huidige kunstensysteem. Daarbinnen kan geen enkele stad, en dus ook bijvoorbeeld Brussel niet, het zich nog langer permitteren om een louter lokaal georiënteerd beleid te voeren. 'Glocalisatie', het gedurig (her)creëren van dwarsverbindingen tussen het globale of mondiale niveau en lokale of plaatselijke situaties, is een must. Als dat niet gebeurt, verzandt een stad, hoe groot ook, thans nog veel sneller dan voorheen in provincialisme. Een actief curatoren- en uitwisselingsbeleid, ja een weloverwogen *invitatiebeleid* kan tot die 'glocalisatie' bijdragen (in de wetenschapssector is zo'n beleid overigens al zeer lang geïnstitutionaliseerd). Buitenlandse kunstenaars dienen daarom zonder veel formaliteiten in een stad als Brussel te kunnen werken. En vooral moet een bijdetijds stedelijk cultuurbeleid het aanmoedigen dat toonaangevende buitenlandse artiesten of culturele bemiddelaars in de eigen stad een tijdlang organisatorische posities bezetten, bijvoorbeeld als dirigent of museumdirecteur, als tentoonstellingscurator, gezelschapsleider of artistieke projectmaker. Zo'n pro-actieve politiek van internationalisering zorgt voor vernieuwende impulsen, doorbreekt evident bevonden routines, wekt zo artistieke instellingen of gemeenschappen uit hun eventuele winterslaap, en zorgt vooral voor interessante sociale netwerken die de eigen artistieke bezigheden met 'de wijde wereld' verbinden. Men moet dat alles natuurlijk ook politiek willen, en dan beschikt een stad als Brussel niet meteen over grootse troeven (zie hierboven, zie wat eerder werd gezegd over het ontbreken van een stedelijke groeicoalitie).

In de tweede plaats schijnt het mij toe dat steden thans vooral nood hebben aan

internationaal ingekleurde synergieën, aan kruisbestuivingen tussen uiteenlopende soorten van instellingen en functies, tussen verschillende culturele 'genres' ook. Steden behoeven kortom een bovensectoraal, niet verkokerd beleid. Neem nu Brussel. In deze stad wordt bijvoorbeeld sinds enkele jaren de oprichting van een kunsthuis voor hedendaagse beeldende kunst bepleit. Bekeken vanuit de betrokken sector is dat een zonder meer legitieme verzuchting. Maar ze stoelt nog te veel op de gangbare indelingen. Nodig zijn veeleer dwarsverbindingen tussen onderwijs *in* en de

In de huidige
netwerksamenleving zijn
communicatie en
informatie, cultuur en
symbolische productie in
grote mate letterlijk
gedeterritorialiseerd,
losgehaakt van elke
ruimtelijke of geografische
inbedding.

productie én de presentatie *van* kunst. Artistieke leer-, werk- én toonplaats in één huis, organisatorische samenwerkingsverbanden tussen onderwijsinstellingen, productiehuisen en theaters of musea: dat lijkt mij het model van de toekomst (zie P.A.R.T.S., inderdaad, maar ik denk ook aan interessante buitenlandse initiatieven als het ZKM in Karlsruhe of Le Fresnoy nabij Rijsel).

Zowel het stedelijke culturele landschap als de hedendaagse kunst hebben tevens behoefte aan plaatsen of organisatorische configuraties die kruisbestuivingen tussen genres stimuleren. Tot nader order ben ik er inderdaad van overtuigd dat het kunstgebeuren nog meer zal 'multimediatiseren' en muteren, nog sterker dan thans het geval is uiteen-

lopende media zal combineren én daarbij uit zowel hoge als lage, zowel 'elitaire' als 'populaire' bronnen zal putten. Theater plus dans plus popmuziek plus 'modieusheid' plus referenties aan de actuele beeldende kunst of fotografie: we kijken er vandaag de dag zo onderhand al niet meer van op (zie het werk van Alain Platel of Jan Fabre, van Meg Stuart of Jan Lauwers). Dit soort van 'hybridisering' valt ook in de beeldende kunsten te onderkennen. Juist daarbinnen deed trouwens – ik parafraseer de Brusselse én internationaal gereputeerde kunsttheoreticus Thierry De Duve – voor het eerst de idee opgeld van 'kunst in het algemeen' of 'generische kunst', dus van een niet langer genregebonden kunstpraktijk.

Artistieke genreoverschrijdingen bevorderen en die tegelijkertijd ook internationaliseren door er buitenlandse kunstenaars of bemiddelaars bij te betrekken: het is een, toegegeven, enigszins evidente en voor de hand liggende optie voor steden die zich daadwerkelijk willen profileren via een pro-actief kunstenaarsbeleid. Een 'licht' projectenfonds zonder veel administratieve poespas is wellicht het handigste beleidsinstrument om een en ander te concretiseren.

Iedere grootstad die naam waardig was altijd al een *melting pot*. In de onmiddellijke toekomst kan een stedelijk cultuurbeleid deze geuzennaam wel of niet verder actief gestalte geven. Aan bijvoorbeeld Brussel de keuze, al valt te vrezen dat de effectieve keuzes vooral door niet-Brusselse overheden zullen worden genomen. Voor deze gang van zaken kunnen we voortaan misschien de uitdrukking *Kladaradatsch-beleid* reserveren. ●

¹ Veel van wat hierna wordt gezegd, gaat ook op voor Antwerpen en Gent. Ik hou het echter bij Brussel, en dan niet enkel omdat ik deze stad het beste ken, ook vanuit cultureel of artistiek oogpunt. Brussel is in deze tekst tevens mijn case omdat hij werd geconcipieerd als inleiding tot het door de Vlaamse Gemeenschapscommissie, Directie Cultuur, georganiseerde middagsprek 'Arti(e)st(e) in residence?' (b-space.be, 25 april 2001).